

KØBENHAVNS BYRET DOM

afsagt den 25. marts 2021

Sag BS- [redacted]-KBH

L [redacted]
[redacted]

mod

H [redacted]

(advokat Jacob Fenger)

Denne afgørelse er truffet af dommer Benedikte Gersing.

Sagens baggrund og parternes påstande

Sagen er anlagt den 26. april 2017.

Sagen vedrører L [redacted]s erstatningskrav mod H [redacted] navnlig som følge af støjgener fra H [redacted]s anlægsarbejder tæt på L [redacted]s daværende bopæl og frisørsalon på adressen [redacted], Hvidovre.

L [redacted] har nedlagt påstand om, at H [redacted] skal betale 400.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg, subsidiært et af retten udmålt mindre beløb.

H [redacted] har nedlagt påstand om frifindelse.

Dommen indeholder ikke en fuldstændig sagsfremstilling, jf. retsplejelovens § 218 a.

Oplysningerne i sagen

Ifølge skrivelse af 1. november 2013 fra R [REDACTED] og H [REDACTED] til beboerne i området skulle H [REDACTED] for at klimasikre boligkvartererne blandt andet bygge en ny stor kloakledning langs med Damhusåen og udbygge Åmarkens Pumpestation.

Det fremgår blandt andet af R [REDACTED]'s byggemødereferat af 1. juni 2014, at arbejdet er startet den 2. maj 2013. Vedrørende område 130-140 fremgår: "Sekantpæle opstarter mandag den 26. maj 2014. Der skal bores 48 pæle."

Af byggemødereferat af 15. juni 2014 fremgår blandt andet om materiel, at der i indeværende og kommende periode er 1 stk. sekantborerig. Vedrørende område 130-140 fremgår: ".....Støjdispensation er ikke modtaget. Sekantpæle opstartet. Der er boret 6 ud af 48 pæle...."

I byggemødereferat af 13. juli 2014 er om område 130-140 blandt andet anført: "...Støjdispensation er modtaget. Opsætning af 4 m høj støjvæg påbegyndt d. 12. juni, færdig d. 1. juli. Sekantpæle genoptaget d. 30. juni. Der er boret 20 ud af 48 pæle...."

Det fremgår blandt andet af R [REDACTED]'s notat af 14. juli 2014 til Hvidovre Kommune Miljøafdelingen, at proceduren er ændret, således:

"Når der bores ned til kalken gennem de øvre lag anvendes der en snegl. Denne snegl er tidligere blevet tømt ved at køre sneglen frem og tilbage i hurtig rækkefølge. Nu tømmes sneglen ved at skovlen på en gummihjullæsser sætter skovlen ind i sneglen samtidig med at boremaskinen reserverer sneglen langsomt."

R [REDACTED] foretog den 1. juli 2014 og den 14. juli 2014 støjmålinger ved [REDACTED] og [REDACTED]. Den 12. august 2014 foretog R [REDACTED] støjmålinger ved [REDACTED] og [REDACTED] samt ved [REDACTED].

Ifølge konklusionen i rapport af 2. juli 2014 vedrørende støjmålingen den 1. juli 2014 fra klokken 8.30 til 16, er støjbelastningen ved [REDACTED] 74,8 dB(A) og den udvidede usikkerhed 4,2 dB. Det fremgår af konklusionen, at med en støjgrænse på 70 dB(A), er grænseværdierne blandt andet ved [REDACTED] signifikant overskredet.

Af rapport af 15. juli 2014 vedrørende støjmålingen den 14. juli 2014, fremgår blandt andet:

"...

Indledning

....

Der er tidligere målt den 1. juli 2014,... hvor der blev konstateret overskridelser af støjgrænserne.

Efterfølgende har entreprenøren udført støjdæmpning af boremaskinen og ændret rutinen for boring i sten og tømning af sneglen.

.....Målingen er udført tirsdag den 14. juli 2014 kl. 08.00 til 15.00...

Støjgrænser

Hvidovre Kommune har fastsat at særlig støjende anlægsaktiviteter kun må udføres i tidsrummet 08.00 til 16.00 på hverdage og at støjbelastning midlet over denne periode ikke må overskride 70 dB(A) ved de berørte boliger...

Hvidovre Kommune vurderer, at boring af sekantpæle er særligt støjende.

Kommunen har yderligere fastsat krav om, at der udføres støjmålinger på en hel pæls cyklus ved boligerne [REDACTED] og [REDACTED] inden yderligere arbejde kan tillades....

.....

Konklusion

Der er udført bestemmelse af støjbelastningen ved boring og støbning af én pæl den 14. juli 2014 fra byggegruben [REDACTED] ved følgende to boliger:

[REDACTED], støjbelastning 76,5 dB(A), udvidet usikkerhed 4,2 dB.

[REDACTED] støjbelastning 68,1 dB(A), udvidet usikkerhed 4,2 dB.

Med en støjgrænse på 70 dB(A) er grænseværdien ved [REDACTED] stadig signifikant overskredet, mens den er overholdt ved [REDACTED] ved boring i denne position.

Boremaskinen er støjdæmpet og boring i sten er omlagt til anvendelse af anden type bor. Det tyder på en dæmpning på ca. 6 DB i forhold til sidste måling den 1. juli 2014. Specielt impulserne er faldet med 6-13 dB. Der er dog en vis usikkerhed på støjudsendelsen på den enkelte boring, da det afhænger væsentligt af undergrunden.

....."

Ifølge konklusionen i rapport af 13. august 2014 vedrørende måling foretaget den 12. august 2014 fra klokken 8 til 16, er støjbelastningen ved [REDACTED] 69,0 dB(A).

Embedslæge Kåre Kristiansen har i mail af 16. juli 2014 til blandt andre Hvidovre Kommune, By- og Teknikforvaltningen meddelt følgende:

"...

Det fremgår af det fremsendte, at de fire ejendomme udsættes for en støjbelastning ved facaden på hverdage mellem kl. 8 og 16 på og til 77 dB(A) vægtet over 8 timer, og at støjbelastningen forventes at strække sig over ca. 20 hverdage. Det fremgår videre af støjmålinger foretaget den 14. juli 2014, at der i en ikke uvæsentlig del af tiden er perioder med impulsstøj med et niveau, der ligger væsentligt højere. Kommunen oplyser desuden, at alle i praksis mulige støjdæmpende tiltag er iværksat.

Det er Sundhedsstyrelsens vurdering, at den beskrevne støjbelastning ikke giver anledning til forhold, som er omfattet af Byfornyelseslovens bestemmelser om kondemnering.

Det er videre Sundhedsstyrelsens vurdering, at der med udgangspunkt i den aktuelle videnskabelige litteratur næppe vil kunne findes belæg for, at forholdene vil give anledning til påviselig sygdom hos beboerne på baggrund af de beskrevne støjforhold ved facaden af husene, hvor der afhængig af forholdene i de enkelte boliger, må forventes et lydtryk, som er 20-30 dB lavere i de mest støjbelastede rum inde i boligerne.

Det er dog samtidig Sundhedsstyrelsens vurdering, at der kan være beboere, som vil opleve væsentlige gener. Det bør derfor overvejes, om det for særligt følsomme beboere kunne være relevant at give tilbud om mulighed for ophold i roligere omgivelser i de pågældende dagperioder.

..."

Embedslæge Kåre Kristiansen har i skrivelse af 31. oktober 2014 til blandt andre Hvidovre Kommune, By- og Teknikforvaltningen meddelt følgende:

"...

På det foreliggende grundlag, er det Sundhedsstyrelsens vurdering, at byggepladsaktiviteten i kortere perioder har givet anledning til støv hos naboerne, som har kunnet give anledning til forbigående gener, men formentlig ikke i et omfang, hvor man almindeligvis vil forvente at kunne konstatere øget sygelighed af mere kronisk karakter hos naboerne i forhold til den øvrige befolkning....Men omvendt har Sundhedsstyrelsen ikke mulighed for at udelukke, at udsættelsen for støv fra byggepladsen har været årsag eller medvirkende årsag til symptomer fra luftveje hos naboerne...

Det er Sundhedsstyrelsens opfattelse, at den sundhedsmæssige belastning som følge af støj og støv, hverken hver for sig eller samlet, giver anledning til forhold, som er omfattet af Byfornyelseslovens bestemmelser om kondemnering.

Det er dog samtidig Sundhedsstyrelsens vurdering – i lighed med tilkendegivelsen om støj i mail af 16. juli 2014 – at der kan være beboere, som vil opleve væsentlige gener...

...."

Af skønserklæringen af 10. januar 2019 fremgår blandt andet:

" ...

Spørgsmål 1

Skønsmanden bedes efter gennemgang af sagens dokumenter herunder bilag 7 og 11 samt efter indhentelse af referencebilagene til bilag 7 og 11 oplyse, hvorledes støjbelastningen - herunder ved angivelse af støjniveauet - i perioden februar til juni 2014 ville have påvirket sagsøgers bopæl, hvis der ikke havde været opsat støjdæmpende foranstaltninger svarende til de som blev opsat i juli 2014.

Svar på spørgsmål 1:

Besvarelsen af dette spørgsmål er baseret på oplysningerne givet af H[redacted] i bilag G, bilag H og bilag J. Der er fra skønsrekvirenten ikke modtaget oplysninger der modsiger disse oplysninger, ej heller i det modtagne foto og video materiale (bilag 12).

I perioden februar til juni 2014 er der ifølge bilag G, bilag H og bilag J udført sekantboring i perioden 27. maj til 12. juni 2014. Sekantboring betragtes som særligt støjende. Det skal bemærkes, at H[redacted] i bilag O har fremlagt et foto der viser en sekantboremaskine på pladsen d. 6. maj 2014. Dette kan antyde at der faktisk har været udført sekantboring tidligere end d. 27. maj 2014, som ellers er fremført i bilag O.

I perioden hvor sekantboring har fundet sted (dvs. 27. maj (evt. 6. maj) til 12. juni) forventes det, at støjbelastningen på [redacted] har været højere end målt af R[redacted] d. 1. juli (bilag F), 14. juli (bilag 7) og 12. august 2014 (bilag 11). Ved disse 3 målinger har der været forskellig grad af støjdæmpning, der ikke var etableret i perioden 27. maj til 12. juni 2014. Det bedømmes, at støjbelastningen ved [redacted] kan have været af størrelsesordenen 80 dB(A) inkl. 5 dB impulstillæg.

Der er ikke detaljeret redegjort for hvilke øvrige støjende processer der har fundet sted på byggepladsen i perioden februar til juni.

I perioden 26. februar til 23. maj 2014 var den primære aktivitet omlægning af el, tele, varme, gas og kloak. Det bedømmes, at disse aktiviteter har givet anledning til lavere støjniveauer end sekantboring, om end opbrydning af vejbelægning i perioden 26. februar til 6. marts kan have givet anledning til støj af samme størrelsesorden som sekantboring.

Efter 12. juni og frem til 30. juni har anlægsarbejdet angiveligt været indstillet, mens der er etableret høj støjskærm.

Spørgsmål 2

Skønsmanden bedes rekvirere Hvidovres Kommunes tilladelse til støjende og støvende arbejder ved etablering af byggegrube [redacted], sags. nr. 14/14242, dokumentet 157092/14 27-06-14 og oplyse om det estimerede støjniveau jfr. besvarelsen af spørgsmål 1 har overskredet de af kommunen fastsatte tærskelværdier i perioden februar til ultimo juni 2014.

Svar på spørgsmål 2

Hvidovre Kommune har i "Tilladelse til støjende og støvende arbejder ved etablering af byggegrube [redacted] j" (bilag 30) fastlagt, at den midlede støj ikke må overstige 70 dB(A) målt over 8 timer.

Som anført under svaret til spørgsmål 1 bedømmes det, at støjbelastningen ved [redacted] i perioden med sekantboring (27. maj (evt. 6. maj) til 12. juni) kan have været af størrelsesordenen 80 dB(A); altså højere end 70 dB(A).

I perioden februar til 26. maj bedømmes det, at støjbelastningen kortvarigt i forbindelse med opbrydning af vejbelægningen (26. februar til 6. marts) kan have oversteget 70 dB(A) grænseværdien. Der ud over forventes det, at 70 dB(A) støjgrænsen har været overholdt.

Spørgsmål 3

Såfremt skønsmanden besvarer spørgsmål 2 bekræftende bedes skønsmanden oplyse, hvorledes støj og støvgener fra byggeriet i den pågældende periode uden støjværn kan have påvirket de nærmeste naboer til byggeriet herunder om ophold på sagsøgers matrikel og villa har været umuliggjort som følge af generne.

Svar på spørgsmål 3:

Støj

Med henvisning til svar på spørgsmål 1 og 2 bemærkes at de af skønsmanden estimerede støjforhold har været tilsvarende de, der er lagt til grund for Embedslægens vurdering af støjens skadevirkning (bilag B).

Skønsmanden erklærer sig enig i Embedslægens bedømmelse, idet det kan uddybes at støjs skadevirkning normalt relateres til henholdsvis høreskade og stressrelaterede sygdomme. For begges vedkommende tages der udgangspunkt i en længerevarende støjpåvirkning, end tilfældet er her. For så vidt angår høreskader kan det oplyses, at risikoen for høreskader betragtes som lille, når den gennemsnitlige daglige støjbelastning er lavere end 80 dB(4).

I forhold til støjs indvirkning på stressrelaterede sygdomme sammenkædes støjens skadevirkning normalt primært med forstyrrelse af nattesøvnen.

Således bedømmer skønsmanden, at støjforholdene ikke har umuliggjort ophold på sagsøgers matrikel.

Støv

Der er ikke udført objektive støvmålinger, men foto og video materiale (bilag 12) hvoraf støvforekomster kan genkendes. Det kan i denne forbindelse bemærkes, at sundhedsskadelig støv sjældent er synlig.

Embedslægen har i bilag 24 fremsat sin vurdering af mulige skader og gener ved støvpåvirkning. Skønsmanden bedømmer, at der ikke er fremlagt materiale der modsiger Embedslægens vurdering.

Spørgsmål 4

Skønsmanden bedes oplyse om de af R [redacted] (bilag 7 og 11) registrerede støjmålinger er udført forskriftsmæssigt og håndværksmæssigt korrekt og i benægtende fald angive årsagen, såfremt dette ikke er tilfældet.

Svar på spørgsmål 4:

Målingerne rapporteret i Bilag 7, bilag 11 og bilag F er udført forskriftsmæssigt og håndværksmæssigt korrekt. Der er således grund til at forvente, at de rapporterede støjniveauer er udtryk for støjbelastningen på de pågældende måledage. Det er muligt, at støjbelastningen på andre dage med sekantboring har afvejet fra de rapporterede værdier. Rapporterne konkluderer, at usikkerheden på måleresultaterne er 4,2 dB.

Det vil sige, at det på et andet tidspunkt er muligt, at den faktiske støjbelastning er 4,2dB højere (eller lavere) end de rapporterede værdier.

Det er i øvrigt skønsmandens opfattelse, at rapporterne kan have undervurderet usikkerheden på støjklildens variation, og at den samlede udvidede usikkerhed i forhold til støjbelastningen på andre arbejdsdage derfor er højere end rapporterne fastslår.

Det bemærkes yderligere, at målinger, resultater og rapportering er udført i henhold til Miljøstyrelsens godkendelsesordning "Miljømåling — Ekstern støj". Dette er et kvalitetsstempel, hvor den rapportansvarlige personligt står inde for rapportens indhold.
..."

Af den supplerende skønserklæring af 26. april 2019 fremgår blandt andet:

"

Spørgsmål 5

Skønsmanden bedes oplyse om den registrerede støjbelastning i 1. støjmåling af 14. juli 2014 (bilag 7) samt i 2. støjmåling af 12. august 2014 (bilag 11) oversteg tærskelværdierne angivet i kommunens skrivelse af 27. juni 2014 (bilag 30) samt oplyse årsagen samt om støjværnene på tidspunktet for registreringerne var opsat.

Svar på spørgsmål 5

Ved støjmålingen d. 14. juli 2014 (Bilag 7) blev der gennemført støjmålinger på to adresser. På [redacted] Isborg [redacted] var Hvidovre Kommunes støjvilkår (Bilag 30) overholdt. På [redacted] var Kommunens støjvilkår signifikant overskredet. Med signifikant menes at støjbelastningen er højere end grænseværdien + måleusikkerheden.

Ved støjmålingen d. 12. august 2014 (Bilag 11) blev der gennemført støjmålinger på tre adresser. På [redacted] [redacted] og [redacted] var Hvidovre Kommunes støjvilkår overholdt. På [redacted] var Kommunens støjvilkår signifikant overskredet.

Ved begge målinger bedømmes boring af sekantvægge at være den primære støjkilde, om end det ikke nævnes specifikt i rapporterne.

Ved begge målinger oplyser rapporterne, at der er etableret 4 meter høje støjskærme. Desuden er der udført støjdæmpning af boremaskinen og rutinen for boring i sten og tømning af boremaskinens snegl.

Spørgsmål 6

Skønsmanden bedes oplyse om tilsvarende overskridelse i grænseværdierne kunne være forekommet i perioden mellem april 2014 til juni 2014, såfremt der blev foretaget sekantboring i denne periode, samt om det kan udelukkes at støjbelastningen i perioder har været større og af længere varighed end målingerne af 14. juli 2014 og 12. august 2014 viste. Skønsmanden bedes begrunde sit svar.

Svar på spørgsmål 6

Såfremt der er foretaget sekantboring er det tænkeligt, at støjbelastningen i perioden april 2014 til den 11. juni 2014, hvor der blev etableret høj støjskærm (4m), har været højere end det fremgår af tre målerapporter (Bilag F: 1. juli 2014; Bilag 7: 14. juli; Bilag 11: 12. august). Som også anført i besvarelsen til spørgsmål 1 bedømmer Skønsmanden at støjbelastningen på [redacted] kan have været af størrelsesordenen 80 dB(A). Det vil sige, at i denne periode kan støjgrænseværdien have været signifikant overskredet på [redacted] såfremt der har været udført sekantboring, eller tilsvarende støjende aktiviteter.

Efter etablering af høj støjskærm blev støjen kontrolmålt d. 1. juli 2014. Støjbelastningen af [REDACTED] blev målt til 75 dB(A), det vil sige at der fortsat har været tale om en signifikant overskridelse af støjgrænseværdien.

Efterfølgende blev der etableret yderligere støjdæmpning, hvorefter støjen igen blev kontrolmålt d. 14. juli 2014. Ved denne lejlighed, og ved endnu en kontrolmåling d. 12. august 2014, var støjbelastningen af [REDACTED] lavere end grænseværdien. Skønsmanden vurderer, at disse støjmålinger er repræsentative for perioden efter 14. juli 2014, naturligvis under forudsætning af, at alle de støjreducerende tiltag fortsat har været i brug.

Støjbelastningen, som skal sammenlignes med støjgrænseværdien, er en gennemsnitsværdi for de 8 timer i løbet af en arbejdsdag der er hårdest støjbelastet. Det medfører, at driftstiden for de processer der foregår på byggepladsen har betydning for støjbelastningen.

Ved etablering af sekantvægge er den typiske arbejdsgang: Sekantboremaskinen borer et hul. Varigheden er afhængig af jordbundsforholdene og til hvilken dybde der skal bores. Dernæst tilkøres der beton med betonlastbiler (betonkanoner). Betonen pumpes ned i hullet, som regel med hjælp fra en separat betonpumpe. Til forskellige hjælpearbejder (ex. håndtering af armeringsjern, bortskaffelse af jord) anvendes gerne en larvebånds gravemaskine og/eller gummiged. Dernæst fortsættes borearbejdet ved det næste hul.

Af de involverede processer forventes borearbejdet at være den mest støjende og tidskrævende, om end støbearbejdet også kan forekomme støjende.

I særdeleshed er driftstiden for selve sekantboringen af betydning, idet den forventes at være den mest støjende proces. Derfor kan støjbelastningen variere fra dag til dag, afhængigt af hvor stor en del af 8 timers perioden der sekantbores. Således er det også muligt, at der visse dage kan have været højere støjbelastning end på måledagene. Dog er det i Bilag 7 anført, at det den pågældende dag tog 5 timer at bore et hul. Derfor må det forventes, at en øget driftstid for sekantboremaskinen ikke kan have medført at grænseværdien + måleusikkerheden var overskredet. Det vil sige at signifikante overskridelser ikke er forventelige efter d. 14. juli. (Det kan bemærkes, at, alt andet lige, en fordobling af driftstiden vil medføre en 3 dB øgning af støjbelastningen).

Spørgsmål 7

Skønsmanden bedes oplyse om udførelsen af øvrige entreprenørarbejder relaterende sig til sekantboring og byggepladsarbejder tillige kan have forøget støjbelastningen samt betydningen heraf.

Svar på spørgsmål 7:

Sekantboring er én af flere byggepladsaktiviteter der sædvanligvis betragtes som særligt støjende. Andre særligt støjende aktiviteter kan være spuns- eller pæleramning, nedvibrering af spuns, hydrojetting og nedbrydning af beton, asfalt og lign. Disse aktiviteter kan forventes at forårsage støjniveauer af samme størrelsesorden som sekantboring.

Det er i sagsmaterialet ikke detaljeret redegjort for hvilke andre aktiviteter der er udført på byggepladsen. Det er Skønsmandens opfattelse, at der ikke har været udført spuns- eller pæleramning og nedvibrering af spuns.

Det er muligt, at nedbrydning af vejbelægningen er udført i forbindelse med forberedelsesarbejderne (som anført i svar på spørgsmål 1). Tilsvarende er det muligt, men ikke givet, at der er foretaget nedbrydning af beton og hydrojetting som efterbearbejdning af sekantpæle.

Disse aktiviteter, hvis de er forekommet, har næppe medført signifikant højere støjbelastning end

rapporteret i Bilag 7, Bilag 11 og Bilag F. Dels fordi de forventes at støje af samme niveau som sekantboring, men især fordi de næppe er gennemført i samme 8 timers periode som sekantboring. Derimod kan aktiviteterne have betydet flere dage med høj støjbelastning end hvis der udelukkende havde været udført sekantboring.

...."

Forklaringer

Der er afgivet forklaring af L [REDACTED], T [REDACTED], A [REDACTED], K [REDACTED], H [REDACTED], M [REDACTED], B [REDACTED], Kl [REDACTED] og skønsmanden O [REDACTED].

De nævnte sidetal henviser til ekstrakten.

L [REDACTED] har blandt andet forklaret, at hun er 44 år og selvstændig frisør. Hun og hendes mand flyttede ind på [REDACTED] for ca. 15 år siden. I 2013 besluttede hun at flytte sin salon hjem. Hun havde på det tidspunkt lejet sig ind to steder og oparbejdet en stor, fast kundekreds. Hun ville gerne flytte hjem, hvor hun havde pladsen, af hensyn til sine to små børn, som begge er ørebørn. Hun vidste, at hun ikke ville have udgifter, hvis salonen var hjemme hos hende selv. Hendes kunder kom flere steder fra i bil eller på cykel. De kom til hende og ikke til salonen, hvor hun arbejdede.

Hun fik tilladelse til at drive frisørsalon fra adressen [REDACTED] i 2013, og hun indrettede salonen i en særskilt del af huset.

Fotografiet på side 130 er taget fra indgangen, og døren fører ind til privatboligen. Hun og hendes mand indrettede salonen, som det fremgår af fotografierne på side 129. Kloakinstallationerne blev udskiftet, og der blev lagt nyt gulv. Der blev desuden etableret udsugning og installeret en masse lys, så lyset faldt rigtigt. Produkterne på hylderne side 130 er hårprodukter til videresalg, og de er medtaget i tabsopgørelsen, fordi der er udløbsdato på.

Hun har ikke modtaget skrivelsen af 1. november 2013 fra R [REDACTED] og H [REDACTED] om advisering af arbejderne, hverken pr. mail eller med almindelig post. Den 1. november 2013 havde hun først lige fået godkendelsen og var ved at lægge planer for indretningen af salonen. Hun var ikke uvidende om, at der ville komme en byggeplads i nærheden, men hun troede, at byggeriet ikke ville vare så længe og ikke ville støje særlig meget. Hun hørte om byggepladsen i området via sine kunder. Der var startet noget byggeri ved [REDACTED], men hun vidste ikke, at der ville komme et byggeri lige ude foran hendes dør.

Den nye salon var klar 3. februar 2014. Hun havde mange kunder på det tidspunkt. Byggepladsen blev sat op en torsdag, lige efter hun var begyndt i salonen hjemme. Arbejderne kom med små maskiner og lagde jerndimser. Sekantboremaskinen begyndte at bore allerede i april 2014. Vejen så ud, som det frem-

går af fotografiet på side 159. Der var ikke hegn omkring byggepladsen i begyndelsen. Der var nogle bukke, men der var bare hul i jorden, og man kunne gå lige ind på pladsen. Hun husker, at sekantboret larmede allerede fra april 2014 - det er hun helt sikker på. Hun har kimet folk ned og været på kommunen og mange andre steder for at spørge, hvad hun kunne gøre, men ingen kunne hjælpe hende.

Hun husker, at hullerne på fotografiet side 160 blev boret, for det larmede meget. Det hele larmede sindssygt meget. Hun mener, at billederne på side 159 og 160 må være taget før i maj 2014. Der var ingen støjskærme på hendes side af vejen, da boringerne begyndte. Der var støjskærme på den anden side af [REDACTED] [REDACTED] hvor der var opsat krydsfinerplader. På den anden side af vejen så det ud, som det fremgår af fotografierne på side 170-171. Støjskærmene var ikke særlig høje, og der var ingen afskærmning ind mod hendes ejendom.

Støjen og larmen påvirkede hele hendes og hendes families tilværelse. Når hun kørte børnene i skole om morgenen, fik hun fingeren af dem, der arbejdede. Hun kunne dårligt komme ud og ind med bilen.

Hun var nødt til at finde smilet frem, når kunderne kom. Kunderne spøgte med, at hun ikke behøvede tænde massagestolen, fordi det rystede helt af sig selv. Kunderne havde svært ved at parkere, og de begyndte at blive væk. Hun mærkede hurtigt - allerede i marts 2014 - at kunderne brokkede sig over larmen. Man kunne slet ikke tale sammen i salonen på grund af støjen fra byggeriet, selv om vinduerne var lukket. Kundegrundlaget forsvandt, og hendes omsætning fra marts til juni 2014 blev mindre og mindre. Jo flere problemer, der kom, jo færre kunder kom der. Hun kontaktede blandt andet TV2 Lorry, Folketinget og aviserne, men hun fik ingen hjælp.

Hun har optaget de viste videosekvenser den 1. juli 2014. Hun kunne se og høre, at der ikke blev arbejdet så meget og ikke var så meget støj den dag, som der plejede at være, og det undrede hende. Hun ville bevise, at de snød med støjmålingen, og hun blev meget ked af det. Hun tog alle de videoer, hun kunne, og samlede data ind. Hun talte mange gange med arbejderne på byggepladsen hver dag.

Det var H[REDACTED]'s egne folk, som foretog støjmålingerne. Det fik hun at vide af dem, der målte. De sagde til hende, at det larmede mere hos hende end ved metroen. Ingen af de dage, der blev målt støj, var støjen lige så slem, som den plejede at være.

Det, der larmede mest, var nok den store boremaskine, men det hele larmede. Byggeriet kunne larme fra klokken 5 om morgenen indtil klokken 22 og også i weekenden.

Hun lukkede salonen på [REDACTED], fordi hun kunne se, at kunderne blev væk. Hun var bange for at miste alle kunderne, så hun var nødt til at flytte sin salon. Hun købte en salon på [REDACTED] og hun begyndte på [REDACTED] den 1. december 2014. Hun lod til at begynde med den gamle salon stå. Alt skulle laves om det nye sted. Hun tog en klippestol med, og hun forsøgte at sælge noget af inventaret. Hun har brugt i hvert fald 100.000 kr. på at indrette salonen i sit hus. Hun har slet ikke regnet alle udgifter med i sit krav.

Borearbejdet standsede vist senere end i slutningen af august 2014.

Hendes omsætning faldt, som det fremgår af regnskabet for 2014, og det skyldtes 100% byggeriet. I 2013 brugte hun en måned på velgørende arbejde, så det reelle omsætningstal for 2013 var højere. Hendes tab udgør i hvert fald forskellen i nettoomsætningen.

Hun havde en terrasse, hvor kunderne kunne drikke en kop kaffe. Kunderne forventede luksusbehandling, og derfor måtte hun have smukt inventar og pyn- teting samt noget legetøj til børn. De indkøbte døre var blandt andet til badevæ- relset, som hørte til salonen. De lagde nyt gulv i gangen, så det hang sammen, men hun mener ikke, de købte 51 m² gulv. Fakturaen på side 151 er udstedt til en af hendes mands kammerater, som de kunne få rabat hos. Hun har betalt regningen.

Hun har medtaget forbrugsudgifter i salonen på [REDACTED] i tabsopgørel- sen, fordi det var idéen, at hun slet ikke skulle have udgifter ved at drive salo- nen hjemme. Hun havde ingen penge med, da hun flyttede salonen til [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED], og hun havde meget større udgifter på [REDACTED] end ved at dri- ve salonen hjemmefra. Det var meningen, at hendes salon hjemme skulle betale husleje på 10.000 kr. om måneden. Beløbet skulle være en opsparing. Et lokale til frisørvirksomhed koster normalt omkring 10.000 kr. pr. måned. På [REDACTED] [REDACTED] betalte hun vist 12.700 kr. eksklusiv moms og inklusive varme og vand. Derudover betalte hun telefon, DONG, en ekstra router og forsikring. Hårfar- verne havde været åbne i for lang tid, så de kunne ikke bruges. Hun havde ikke så mange kunder og derfor også færre hårfarvninger, for kunderne kunne ikke holde ud at være i salonen på [REDACTED] så længe ad gangen.

Hun tegnede annoncer på sin erhvervsside på Facebook for sin salon hjemme, som det fremgår af side 101 og 102. Fakturaen på side 104 vedrører et viruspro- gram til computeren i salonen hjemme. Hun bestilte flyers, visitkort, skilte mv., som det fremgår af side 105. Hun har ikke kunnet genbruge materialet på [REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]. Alle udgifterne ifølge bilagene fra side 101 til side 128 relaterer sig til salonen på [REDACTED]

Fakturaen på side 134 vedrører en farveprøve til salonens vægge. Der var allerede revner i væggen på det tidspunkt på grund af byggepladsen. Hun købte vist nogle skydedøre i IKEA til disken i salonen, som det fremgår af side 135. Regningen på side 136 vedrører hynder og puder til det, der var udenfor. I juli 2014 var der lidt stille i en periode, så hun tænkte, at det ville gå. Hun havde ikke fået at vide, hvornår sekantboringerne ville standse. Regningen på side 139 vedrører ekstra lys oven over kunderne og en fodbold til kundernes børn. Hun mener, at regningen på side 141-142 vedrører fliserne i salonen. Kvitteringerne på side 152-153 vedrører kroge til kapperne og vægskinner. Fakturaen på side 154 vedrører reolen til produkter i salonen. Notaen på side 155 vedrører glas-hylder og skinner til hylderne til salonen. Kvitteringen på side 157 vedrører vaskepose til brugte håndklæder.

Sekantboremaskinen var der allerede i april 2014, det er hun helt sikker på, og sekantboringerne begyndte i april 2014. Hun husker, at det var lige op til påske, og at hele hendes krop rystede, når hun havde fri. Hun kunne ikke finde ro, når hun lagde sig til at sove. Hun havde fat i B [redacted] fra R [redacted] helt fra februar 2014, men hun fik ingen hjælp. Hun spurgte, om de kunne få et sommerhus, de kunne opholde sig i, men det kunne de ikke få. Hun var ude hver dag for at forsøge at få arbejderne til at stoppe, og hun vidste, at der kun var en uges tid, til de havde ferie. Den lyd glemmer man ikke. Det føltes som en flyver. De borede til at begynde med lige foran hendes hus, og i starten var de meget tættere på hendes hus end senere. Nogle gange begyndte de klokken 5, 6 eller 7 om morgenen, og de kunne fortsætte til sent om aftenen.

Inventaret, som hun købte til salonen hjemme, er i dag på lossepladsen. Hun forsøgte at sælge inventaret, men det lykkedes ikke. Udsugningen var lavet specielt til rummet. Noget af inventaret var skadet af fugt og gået i stykker, og de måtte smide inventaret ud.

Støjmålingerne, som R [redacted] foretog, er efter hendes opfattelse ikke retvisende. Hun optog en video den 18. august 2014 klokken 14.09, og lyden var sædvanligvis meget værre, end optagelsen viser.

Som det fremgår af side 270-271 har hun medtaget forbrugsudgifter til el og varme på [redacted] i sin erstatningsopgørelse. Det var meningen, at hun skulle drive salon hjemme, mens børnene var små, og så hun kunne spare op. Hun havde lige lånt til at indrette salonen hjemme, men hun måtte låne igen, og hun så sin drøm forsvinde. Hun havde beholdt salonen hjemme, hvis byggeriet ikke havde været der.

Kvitteringerne på side 287-288 vedrører medicin til hendes børn og til hende selv. Børnene begyndte at hoste meget, og de tog til lægen, som sagde, at de ikke fejlede noget. Hun gik til speciallæge med børnene, og speciallægen sagde, at

det sagtens kunne være støvet fra byggepladsen, der havde medført børnenes symptomer. Hun mener bestemt, de stadig borede med sekantboremaskinen i september og oktober 2014.

Der kom en anden maskine, efter at den første maskine var kørt væk. De standse i hvert fald ikke borerne i august 2014. Sekantboremaskinen var først væk i november eller december 2014, og larmen var der stadigvæk.

Hun skrev flere gange til embedslægen samt til R [REDACTED] og H [REDACTED]. Hun var også flere gange på kommunen. Kommunen sagde, at de nok skulle tage fat i R [REDACTED], men der skete ikke noget. Hun glædede sig til, at støjmålingerne skulle foretages, men de dage, støjmålingerne blev foretaget, støjede arbejderne slet ikke så meget, som de plejede.

Hun begyndte at tænke på at flytte salonen allerede i starten af juli 2014. Hun tænkte, at hun måtte væk. Hun besluttede sig endeligt i august eller september 2014.

Hun er slet ikke enig i det, der står i skemaet på side 377. Det passer ikke, at de har vandet, som der står.

I beløbet nettoomsætning i regnskabet for 2014 på side 78 indgår klipning, salg af produkter, hårfarvning, kure mv. Beløbet omfatter den samlede omsætning i forretningen.

Hun stoppede med salonen hjemme den tredje uge af november 2014. Hun fik kunder så småt med det samme på [REDACTED].

Beløbene vedrørende vareforbrug i 2014 og 2015 i regnskabet for 2015 på side 72 dækker indkøb af hårprodukter til salonen. Hun opkøbte et nyt lager af produkter i 2015, men hun skulle først betale for produkterne det følgende år.

Hun har ikke betalt sin mand for at udføre arbejderne i forbindelse med indretningen af salonen hjemme, men de tog et lån sammen.

Hun mener, at salonen har betalt hende 120.000 kr. i husleje, men hun er ikke sikker. Hun har bare fået forklaret tingene.

De solgte huset på [REDACTED] i sommeren 2017. De købte vist ejendommen for ca. 2.5 mio kr.

Hun synes, det er svært at sige, om fotografierne på side 159 og 160 er taget den 6. og 8. maj 2014, som H [REDACTED] hævder. Hun har selv oplevet, at dateringen af

billeder, hun har taget, er blevet ændret. Hun kan ikke se, hvor billederne præcis er taget.

T [REDACTED] har blandt andet forklaret, at han er gift med L [REDACTED]. Han er uddannet tømrer og har arbejdet som tømrer i 30 år. Han har ikke nærmere kendskab til sekantboringer, som han oplevede første gang i 2014.

Han og L [REDACTED] gik i gang med at indrette frisørsalon hjemme i huset i deres tidligere soveværelse. Alt måtte rives ned og bygges op igen. Der skulle for eksempel meget mere lys til, og der skulle også indlægges vand og kloak. Bygningen lå ved siden af huset, men helt op til huset. Vidnet udførte arbejderne. Deres søn L [REDACTED] havde store problemer, så han tog vist 14 dage fri til at udføre arbejderne. Han arbejdede også med indretning af salonen i ferier og weekender. Han har hvert fald brugt 217 timer á 500 kr. på arbejderne. Den sædvanlige timeløn for en tømrer er mellem 500 og 700 kr. + moms.

Han husker ikke, om de modtog skrivelsen af 1. november 2013 fra R [REDACTED] og H [REDACTED]. De vidste i 2013, at der skulle opføres en spildevandsledning, men de var slet ikke klar over, hvad det indebar. Der var et skilt ved vejen om, at byggeriet ville vare 3 måneder, men det varede 2 år.

Han og L [REDACTED] plejede at hygge sig i påsken, og han husker tydeligt, at der på det tidspunkt blev boret allerede fra klokken 5 om morgenen. Boringerne begyndte i hvert fald en eller to uger før påske. Støjen var som en boremaskine ganget med 100. Det var helt ubeskriveligt, og boremaskinen stod 10 meter fra deres hjem.

Vidnet mødte dengang klokken 6 og kørte hjemmefra kvart over 5. Han bemærkede tit, at arbejderne var i fuld gang, når han kørte hjemmefra. De borede ikke om morgenen, når han kørte på arbejde, men de larmede meget. I weekenden kunne de godt begynde at bore klokken 5-6 om morgenen. Han var hjemme fra arbejde klokken 14.30, men de kunne bore til klokken 22, og de var også i gang i weekenderne. Han klagede flere gange, men arbejderne talte ikke dansk. De tilsynsførende var der ikke, når han kom hjem.

Boringerne fortsatte et helt år, så vidt han husker. Det er ikke rigtigt, at boringerne ophørte i slutningen af august 2014. Maskinen stod der helt frem til november 2014, og de borede helt frem til det tidspunkt - ellers havde maskinen jo ikke stået der. På et tidspunkt udskiftede de maskinen til en anden maskine, som skulle larme mindre, men den maskine larmede lige så meget.

Støjen påvirkede familien meget. L [REDACTED] var ked af det og græd, når han kom hjem. Der var ingen omsætning i L [REDACTED]s forretning, som hun påbegyndte hjem-

me i februar 2014. Det var jo ikke til at sidde i den larm, og kunderne kunne ikke komme hen til ejendommen.

Vidnet var ikke hjemme, da lydmålingen den 1. juli 2014 blev foretaget. Der var 4-5 huse, som var hårdt ramt af byggeriet, og de havde det alle på samme måde. Der var folk med skiftende arbejdstider, som ikke kunne sove, og de er alle flyttet i dag.

Fakturaen på side 137 vedrører indkøb af materialer til ombygningen. De fjernede blandt andet badekarret på kundetoilettet. Fakturaen på side 138 vedrører gulvvarme i salonen. Der var også gulvvarme før, men der skulle laves nedløb fra vaskestolen, så han måtte lægge nye rør. Kvitteringen på side 140 vedrører stumper til afløbsrør. Fakturaerne på side 141-143 vedrører renovering af kundedeværelset, herunder fliser. Fakturaen og følgesedlen på side 144 og 145 vedrører døre til salonen. Der blev lavet en mellemgang, som adskilte salonen fra huset. De afmonterede væggen og fjernede en dør, da de solgte huset. Fakturaen på side 146 vedrører toiletbesætning til kundetoilettet og en lampe til udenfor. Fakturaerne på side 149 og 150 vedrører en kværn, som pumper vandet ud i kloakken, og en slange til kværnen. Fakturaen på side 151 er udstedt til Dansk Låse og Industrisikring, fordi de skulle have en butiksklokke. Han købte klokken gennem sin kammerat, som ejer firmaet, så han kunne få klokken billigere, og han har betalt regningen.

Som det fremgår af fakturaen på side 274 købte han 51 m² gulv. De skulle kun bruge 25 m², men fabrikken fremstillede ikke længere den gulvtype, og Fog havde 51 m² på lager, som han fik til halv pris. Han lagde gulvet i salonen og brugte også noget til retablering af soveværelset.

Han har brugt mange flere materialer, end der er rejst krav om, blandt andet el-kontakter, kabler, gipsplader, skruer, og søm. Han har nok brugt yderligere materialer for 25.000-30.000 kr.

Fakturaen på side 284 vedrører salonen på [REDACTED]. Inventaret fra salonen på [REDACTED] satte de i et kælderrum. Det var en fuldt indrettet salon, L [REDACTED] overtog på [REDACTED]. De forsøgte at sælge inventaret, men det lykkedes ikke, og de måtte smide inventaret ud, da L [REDACTED] for nylig solgte salonen på [REDACTED].

Det var meningen, at L [REDACTED]s salon hjemme skulle betale husleje på 10.000 kr. hver måned, men L [REDACTED] tjente ingen penge, så huslejen blev ikke betalt. De har haft et huslejetab på grund af byggeriet.

Begge deres sønner er ørebørn, som helst ikke skal udsættes for høje lyde. L [REDACTED] er særlig dårlig og har svært ved at tale, fordi han ikke hører så godt, og L [REDACTED]

kunne slet ikke være i sig selv under byggeriet. Børnene havde høreværn på inden for. L[redacted] udvikling gik i stå, og de kunne ikke lave lektier med ham.

De købte huset på [redacted] for 2,8 mio. kr. De har totalrenoveret huset, som er fra 1937, for ca. 1.5 mio. kr., og de har ikke haft nogen fortjeneste på salget af huset.

Som forklaret blev de 51 m² gulv købt til at indrette salonen, og de brugte noget af gulvet til retablering. Han kan ikke forklare datoen på fakturaen side 274. Han havde konto hos Fog, hvor man kan købe på kredit. Gulvet er blandt andet lagt i gangen ind til huset og i salonen, som man kan se på billederne side 129-130.

M[redacted] har blandt andet forklaret, at han er projektchef hos H[redacted]. Han blev ansat hos H[redacted] i november 2007. Han er uddannet bygningsingeniør og har altid arbejdet med anlægsprojekter.

Dette projekt var en del af et større projekt. Hvidovre Kommune havde besluttet at klimasikre kvarteret ved blandt andet at bygge en ny stor kloakledning. Vidnet kom ind i projektet i 2012, hvor det var færdigprojekteret og sendt i udbud. Vidnet var med i hele udførelsesperioden.

Arbejdet blev udført som en tunnel, og der blev brugt en tunnelboremaskine. Man laver først en skakt, og der bores frem til næste skakt. Der bores imellem dybe huller i jorden med en sekantboremaskine. Denne skakt, som blev boret på [redacted], skulle forbindes med andre skakter.

Vidnet var involveret i varslingen af projektet over for beboerne. Vidnet har ikke formuleret varslingsskrivelsen af 1. november 2013, men han har muligt set den. Han ved ikke præcis, hvordan skrivelsen blev udsendt. R[redacted] skulle hjælpe med byggeledelse og tilsyn, og der var et hold bestående af folk fra H[redacted] og folk fra R[redacted]. Vidnet var projektchef for projektet. Han synes selv, de gjorde et stort stykke arbejde for at informere om projektet. Der var annoncer i avisen, kaffemøder og åbent hus arrangementer og information på H[redacted]'s hjemmeside.

Vidnet havde ikke sin daglige gang på stedet, men han var forbi byggepladsen tre-fire gange. Han husker ikke præcis hvornår. Der var mange klager, og vidnet var lidt overrasket over, at byggeriet gav så store problemer, for de havde udført tilsvarende boringer andre steder i Hvidovre. Han ønskede blandt andet på grund af klagerne at se byggepladsen selv. Han har været på byggepladsen en eller to gange, efter at skakten var færdig, og inden boremaskinen skulle i gang.

Sekantboremaskinen, som man kan se på side 159-160, fungerer på den måde, at den borer et lodret hul i jorden, som efterfølgende kan støbes ud med beton. Boreskabelonen, som ses på side 160, udføres, så boremaskinen har noget at bore efter. Hver cirkel ender med at blive en boret pæl. Boremaskinen borer i hvert hul ned til den bestemte dybde. Der er en snegl på boremaskinen, som trækker jorden op. Man borer først hvert andet hul og så imellem resten. Derefter støbes der med beton, så der er betonpæle, som er vandtætte.

Han husker ikke, hvornår sekantboringerne begyndte.

Der var også andre maskiner på pladsen. Byggepladsen blev etableret, og de flyttede forsyningsledninger, som ville ligge i vejen, med gravemaskiner og lastbiler. Asfalten blev også skåret op. Så blev boreskabelonen udført med gravemaskiner. Der støbes med beton, før sekantboringerne begynder, og der kommer en gravemaskine og lastbiler, efter at sekantboringerne er afsluttet. Når jorden er fjernet, støber man en bundplade, som forankres ved ankerboringer.

Støjmålingerne er udført af R [REDACTED]. H [REDACTED] har ikke folk, der kan udføre støjmålinger, men H [REDACTED] har været involveret i planlægningen af målingerne. Han tænker ikke, at H [REDACTED] har været involveret i gennemførelsen af målingerne - han har i hvert fald ikke.

De stoppede på et tidspunkt arbejderne, fordi støjgrænsen var overskredet, og de satte en støjskærm af bedre kvalitet op. Den nye støjskærm var både højere og mere effektiv. De foretog også andre foranstaltninger, og entreprenøren forbedrede selve maskinen. Proceduren for tømning af sneglen blev ændret. Tømningen giver en høj bankelyd, og det blev vedtaget, at de i stedet skulle skrabe jorden af sneglen, så jorden ikke blev slået af.

Så vidt han ved, har de i enkelte tilfælde arbejdet før klokken 7 om morgenen. Hvidovre Kommune var ret skrap med hensyn til, at betingelserne for arbejdstider skulle overholdes. Der var andre anlægsprojekter samtidig i området, som også borede sekantpæle.

R [REDACTED] var H [REDACTED]s hovedrådgiver på sagen og førte primært tilsyn med arbejderne, men H [REDACTED] førte også selv en del af tilsynet.

Skønsmanden O [REDACTED] har blandt andet forklaret, at han har udfærdiget skønsrapporten side 360 ff. samt den supplerende skønserklæring side 367 ff.

Når han i svaret på spørgsmål 1 udtaler, "at støjbelastningen ved [REDACTED] kan have været af størrelsesordenen 80 dB", skyldes det, at sekantboringer kan

støje varierende afhængig af undergrunden. Et støjniveau på 80 dB kunne nok godt svare til at gå ved siden af en benzindrevet plæneklipper.

Tabellerne på side 210 viser støjniveauets udvikling på facaden, formentlig fra byggepladsen. Støjniveauet varierer ifølge graferne betragteligt afhængigt af aktiviteten. Der er foretaget en gennemsnitsmåling over 8 timer. Hans besvarelse er baseret på hans egne erfaringer og ikke så meget på, hvad der foregik på byggepladsen.

Han har ikke nærmere kendskab til, hvordan man tilrettelægger sekantboringer, men han har vurderet støjen fra sekantboringer i mange tilfælde. Der bliver, så vidt han ved, lavet en boreskabelon, før man udfører sekantboringer. Cirklerne på side 159, er de huller, man senere borer ned i, og man kan godt kalde hullerne en boreskabelon. Han har en forventning om, at processen med at etablere boreskabelonen støjer mindre end sekantboringen.

Det er de tilsynsførende, der fastsætter støjgrænserne for det konkrete byggeri. 70 dB er en ret typisk støjgrænse for anlægsarbejder som dette.

Man siger, at en ændring af støjniveauet på 2-3 dB opfattes som netop hørbar, at en ændring på 6 dB opfattes som tydeligt hørbar, og at en ændring 10 dB opfattes som en fordobling eller halvering af støjniveauet.

Rapporterne kan, som det fremgår af besvarelsen af spørgsmål 4, have under vurderet usikkerheden på støjildens variation. Det er meget komplekst, hvor meget det støjer på et givent tidspunkt. Sekantboringers støjniveau kan variere op til 10 dB afhængigt af undergrunden, og støjbelastningen afhænger også af, hvor længe støjen varer. Der er altid en usikkerhed. Man skal fra myndighedernes side være helt sikker, før man skrider ind.

Hvis sekantboremaskinen tømmes ved at banke jorden ud af sneglen, støjer det i form af bankelyde. Den anden måde at tømme sekantboremaskinen på er at trække jorden op med sneglen, så jorden falder ret blødt ud. Maskinen kan kun tømmes på en af måderne. Hvis jorden bankes af, kan det virke meget generende. Den store dieselmotor og selve boringen støjer også.

Han har ikke kunnet konstatere andre støjende arbejder. Det virker som en ret simpel forberedelse af en byggegrube.

Det er muligt at simulere en lavere støjmåling, hvis man sætter sig og drikker kaffe hele dagen. Han kan ikke se ud af støjmålingerne, om man har valgt en mindre støjende type bor.

A■■■■ har blandt andet forklaret, at L■■■■ har været hendes frisør i 10-11 år.

I 2014 var det et voldsomt forløb. Hun bor på ■■■■, som ligger fem minutter på cykel fra det sted, L■■■■ boede. Hun var formand for en anden grundejerforening i området end den grundejerforening, L■■■■ var medlem af.

Hun så byggepladsen. Der kom klager fra beboere i området under byggeriet. Der hvor L■■■■ boede, foregik de væsentligste boringer. Når boringerne blev foretaget, kunne det høres i hele kvarteret.

Hun var til frisøren en gang om måneden og oplevede under sine besøg, at der blev boret tæt på L■■■■s bopæl og frisørsalon. Der holdt maskiner, så man hverken kunne komme til eller fra stedet, og der var støj og støv. L■■■■ fortalte, at arbejderne begyndte tidligt om morgenen og fortsatte til sent om aftenen. Når man var i L■■■■s salon, kunne man dårligt tale sammen. Hun husker det sådan, at de borede hele tiden, når hun var i salonen.

Hun var til frisøren hos L■■■■a mellem en halv time og tre kvarter en dag, hvor der blev foretaget støjmålinger. Det har været enten i maj eller juni 2014, men hun har ikke noteret datoen. Måleudstyret blev sat op, men så standsede de halvdelen af maskinerne, vil hun tro. Støjen blev i hvert fald langt mindre.

L■■■■ sagde til hende, at det var et problem for hendes frisørforretning med al den støj. Hun har været sygeplejerske, og både L■■■■ og L■■■■s to drenge måtte i behandling med astma medicin på grund af støvet fra byggeriet. L■■■■s børn kunne ikke sove på grund af støjen fra arbejderne.

Hun og L■■■■ var til møde med kommunalbestyrelsen i anledning af generne fra arbejderne. Mødet var måske i september 2014. Kommunalbestyrelsen lyttede pænt men sagde, at den ikke kunne hjælpe. L■■■■ var meget følelsesmæssigt påvirket under mødet.

K■■■■ har blandt andet forklaret, at han arbejder i Danske Bank. Han er kunde hos L■■■■, og det har han været i 10-12 år. I 2013 flyttede L■■■■ sin salon hjem i sit hus. Han og hans hustru var vant til at komme i den anden forretning, men så gik de hjemme hos L■■■■ i stedet. De første par gange var det vist ok, men så var der en masse vejarbejde, og man kunne ikke rigtig parkere. Man kunne ikke tale sammen, som de plejede på grund af støjen, og det var ellers det gode ved at komme hos L■■■■. Der var hele tiden høje dunkelyde, og det rystede.

Vidnet kan godt huske, at han har set en maskine, som vist på billedet side 159 forholdsvis tæt på L■■■■s hus. Maskinen stod vist enten skråt over for L■■■■s hus eller lige overfor L■■■■s hus.

Man kunne ikke høre hinanden i L■■■■s salon, mens maskinen larmede, og maskinen holdt kun korte pauser, så det blev meget anderledes at være kunde hos L■■■■. Der var også meget støv. L■■■■ var tydeligt irriteret og gik ind og ud hele tiden for at tage billeder.

H■■■■ har blandt andet forklaret, at hun er sygeplejerske på Hvidovre Hospital. Hun boede 12-14 år på ■■■■ og flyttede i 2016.

Hun boede i anden række til byggeriet. Sekantboringerne gik, så vidt hun husker, i gang omkring marts 2014, og fra det tidspunkt var de også plaget af støv inde hos hende. Boringerne var særligt generende, fordi de havde påskeferie. Hun arbejdede i skiftende vagter, og hun kan ikke huske datoen 100 %, men hun ved, at de var i fuld gang med boringerne op til påsken. Det var maskinen vist side 159 hun så og hørte arbejde op til og før påsken 2014. Byggepladsen var ikke afskærmet på det tidspunkt. Børnene rendte rundt ved byggepladsen, hvor der stod store køretøjer.

Hun har efter sin bedste erindring ikke fået brevet af 1. november 2013 fra ■■■■am■■■■ og H■■■■, og kommunen sagde, at hun ikke havde fået brevet, fordi de lå som nummer to i rækken.

Støjen var ekstremt høj, så faldt den ned i et konstant lavere leje, som stadig var meget højt, og så blev støjen ekstremt høj igen. Vidnet var hele tiden påvirket af støjen, som var meget stressfremkaldende. Der var også støvgener. Hun kunne ikke sove, når hun kom hjem fra nattevagt.

Hun husker ikke, hvornår på dagen de gik i gang med at bore, men nogle gange var det før klokken 8 om morgenen. I begyndelsen borede de også efter klokken 16. Senere i forløbet kom der restriktioner. Hun ved ikke, om de også borede sent om aftenen.

Hun er ret overbevist om, at sekantboringerne ikke holdt op i slutningen af august 2014, men hun kan ikke sætte 100% dato på, hvornår boringerne blev standset. Støjen stoppede i hvert fald ikke i august 2014, og det blev ved med at støre længe efter august 2014. Hun klagede til H■■■■, R■■■■ og kommunen over støjgenerne og støvgenerne.

Kl■■■■ har blandt andet forklaret, at han laver lidt af hvert til daglig. Han renoverer blandt andet badeværelser og udfører rengøring. Man kan godt sige, at han er entreprenør.

I 2014 boede han på [REDACTED]. Det var tæt på arbejdspladsen – lige i krigszonen. Han var på byggepladsen, når han gik ud af sin havelåge.

Borearbejderne gik i gang i marts eller april 2014. Det var op til påske, og man kunne ikke være nogen steder. Der var ikke sat støjvægge op, da boringerne gik i gang, og byggepladsen var ikke afgrænset af vægge. Der var fri adgang til byggepladsen. Hans kone var i dialog med H [REDACTED] og R [REDACTED] om, hvad de havde tænkt sig. Efter et halvt års tid blev der opsat støjvægge, og de blev barrieret.

Boringerne begyndte tidligt om morgenen – ved seks-syv tiden. Han er tidligt oppe, så han blev ikke vækket af larmen. Boringerne og støjen fra byggepladsen kunne godt blive ved til ved 20-21 tiden om aftenen. Han henvendte sig til håndværkerne om støjen ind imellem.

Han var ikke til stede, da støjmålingerne blev foretaget. Støjen var sindssyg, man kunne ikke være nogen steder, og man ønskede ikke at komme hjem.

På et tidspunkt blev der skærmet sporadisk af, og efter lang tid lukkede de hele byggepladsen af med fem-seks meter høje vægge.

Han og L [REDACTED] var jævnligt i dialog om, hvad de skulle stille op mod støjen. Adgangen til L [REDACTED]s frisørsalon var ikke fri – det kom an på, hvor mange lastbiler der var den dag. Der var lange perioder, hvor man ikke kunne komme ind til L [REDACTED]s hus. L [REDACTED] nævnte for ham, at arbejderne var et problem for hendes kunder.

Han var på arbejde fra klokken 7 til klokken 16 hver dag. Hans vej var også blokeret, men han kunne komme ind til sit hus ad bagvejen. L [REDACTED]a kunne ikke komme ind til sit hus ad bagvejen, og hun var nødt til at køre forbi byggepladsen.

Han kørte ind fra venstre på kortet side 414, når han kørte hjem. Byggepladsen lå fra hans ejendom og forbi L [REDACTED]s ejendom. Han husker ikke præcis, hvor hegnet var, og om det gik forbi [REDACTED].

B [REDACTED] har blandt andet forklaret, at han er ansat i R [REDACTED], hvor han har været ansat i 9 år. Inden da var han entreprenør i 7 år. Han er nu projektleder, og han er uddannet ingeniør. Han har primært arbejdet med anlægsarbejder.

Han udførte overordnet tilsyn og byggeledelse med dette projekt fra begyndelsen, og han var med i hele udførelsesperioden.

Han var involveret i udarbejdelsen af varslingskrivelsen af 1. november 2013. Skrivelsen blev sendt til beboerne med post. Der blev også holdt indledende beboermøder, inden arbejderne gik i gang. Vidnet deltog, så vidt han husker, i alle møderne. Temaet på møderne var, hvad der skulle laves, og hvad det ville medføre.

Vidnet husker byggegruben. Først omlagde de ledninger og brød belægninger op, så udførte de en betonskabelon til at bore pæle ned, som vist på side 160. De ovale huller borer sekantboremaskinen ned i, og så støbes der. Formen er støbt, og vejbelægningen er fjernet forinden. Sekantboremaskinen borer ned i hullerne, og en snegl trækker jorden ud og op. Derefter hældes der beton i hullerne.

Som han husker det, gik sekantboringerne i gang sidst på foråret eller i starten af sommeren. Han mener, det var i maj eller juni 2014. Han deltog i byggemødet den 20. maj 2014. Det passer meget godt, som det fremgår af referatet af 1. juni 2014 på side 173, at sekantboringerne blev påbegyndt den 26. maj 2014. Skabelonen blev udført nogen tid forinden boringerne blev påbegyndt - måske en måneds tid før.

Vidnet var dagligt på byggepladsen. Forløbet var, som han husker det, at de begyndte med at bore og støbe nogle pæle. Så indstillede de arbejderne på grund af støjproblemer og støvgener. Kommunen standsede vist arbejderne. Der blev herefter opført en meget høj støjvæg, som omkransede store dele af byggepladsen ud mod beboerne. De oprettede en tilsynsvagt, så der var en person fysisk til stede på pladsen, som førte tilsyn med processen. Der blev opsat en støjmåler på pladsen, og de foretog ugentlige støjmålinger. De kunne standse arbejderne, hvis det blev for voldsomt.

Skemaerne på side 401-409 er ført af tilsynsvagten - blandt andre ham selv, som er anført med initialerne BRIB. Skemaerne på side 377-400 er vist de skemaer, som de blev enige med myndighederne om at bruge i stedet for de tidligere håndskrevne.

Til at begynde med var der støjafskærmning på byggepladsen svarende til den afskærmning, de brugte andre steder.

Entreprenøren foranstaltede støjdæmpning på borchovedet på maskinen, og de kørte med lav motorgang for at mindske motorstøjen. Det bevirkede, at arbejdet tog lidt længere tid. Tømningen af maskinen blev ændret, så den foregik længere nede ved jorden for at dæmpe støjen.

Da kommunen standsede arbejderne, var der, så vidt han husker, stilstand en måneds tid. De opførte blandt andet en ekstraordinær støjvæg i den tid.

De var færdige med sekantboringerne ved udgangen af august eller i begyndelsen af september 2014, og de var færdige med de efterfølgende arbejder inden vinteren. Det kan godt passe, at sekantboremaskinen forlod pladsen den 28. august 2014, som det fremgår af skemaet på side 393. Han husker ikke, hvor maskinen blev kørt hen, men dette var vist den sidste byggegrube. Han har, som det fremgår af initialerne, ført skemaet til at begynde med, og en anden medarbejder har forsat skemaføringen.

De orienterede beboerne, før de begyndte arbejderne. De havde forud for byggeriet udført støjsimuleringer, som blev sendt til myndighederne men vist ikke til beboerne.

Vidnet vil tro, at der også findes notater om, hvornår sekantboremaskinen blev kørt til pladsen. Billederne på side 170-171 viser sekantboremaskinen, men maskinen har ikke borehoved på på billederne. Hegnet på billedet side 171 bestod af krydsfinerplader med rockwool, og hegnet var der til at begynde med på begge sider af vejen ind mod beboerne men ikke for enderne. Hegnet var opsat i henhold til byggepladsplanen.

De modtog mange klager over støj fra byggepladsen fra vejens beboere og også fra beboere på sidevejene. Vidnet har mødt L [REDACTED] flere gange i processen. L [REDACTED] klagede primært over støj og støv. Der var også en nabo til L [REDACTED], som klagede flere gange. De modtog ikke støjklager fra beboerne ved de andre byggegruber, bortset fra en enkelt klage, som ikke vedrørte boring af sekantpæle.

Parternes synspunkter

L [REDACTED] har i det væsentlige procederet i overensstemmelse med følgende sagsfremstilling og anbringender i afsluttende processkrift og påstandsdokument af 13. februar 2020:

" ...

I slutningen af 2013 ansøgte sagsøger kommunen om tilladelse til at indrette frisørsalon i hjemmet på [REDACTED] i Hvidovre til sagsøgers frisørvirksomhed [REDACTED]. Kommunen meddelte tilladelse hertil 31. oktober 2013 (bilag 2), hvorpå sagsøgers mand, der er tømrer, indrettede og ombyggede hjemmet med frisørlokale og salon, der stod klar primo februar 2014.

En uge efter ibrugtagningen af salonen, indledte sagsøgte et ganske omfattende bygge-/anlægsarbejde i tilslutning til renovering/omlægning af kloakkerne fra den nærvæd liggende motorvej. På hjørnet af [REDACTED] og [REDACTED]

etablerede sagsøgte en byggeplads, der omgrænsede sagsøgers villa på begge sider og på en sådan måde, at færdselsadgangen til ejendommen blev afskåret.

På byggepladsen blev der etableret en presgrube, hvorfor der blev nedrammet sekantpæle i mange meters dybde, hvilket afstedkom voldsomme rystelser, enorme mængder støv og en øredøvende larm.

Arbejdet pågik fra kl. 05.00 til kl. 22.30 alle dage inkl. weekender, helligdage og feriedage fra februar til juni 2014.

Rystelserne i jorden, støj- og støvgenerne var så voldsomme, at de umuliggjorde enhver form for ophold, herunder erhvervsmæssig aktivitet i ejendommen, der lå i "første parket" til byggepladsen.

Sagsøger klagede såvel til Kommune som sagsøgte, der 27. juni 2016 afviste kravet (bilag 5) med følgende begrundelse: *"Min klients arbejder er udført på fuld forsvarelig vis, og de gener, som et anlægsarbejde af den pågældende karakter naturligt medfører for naboer m.v., har ikke oversteget den forventelige tålegrænse."*

Efter adskillige henvendelser fra både sagsøger og dennes naboer, der havde etableret sig i en nabogruppe, blev der aftalt et møde, hvor sagsøgte – som følge af indsigelserne - meddelte, at tidsrummet for boringer ville blive indskrænket til ml. kl. 08.00 og kl. 16.00. Herpå lod sagsøgte indhente en støjsimulering, der viste, at de forventede støjgener maksimalt ville andrage 40-55db (bilag 6).

Til trods for de estimerede forventninger til støjniveauet, tiltog både larm og rystelser såvel inden- som udenfor de aftalte tidsintervaller i styrke i et sådant omfang, at enhver form for ophold på ejendommen var uudholdelig.

Sagsøger klagede adskillige gange overfor byggepladsledelsen, der fortsatte ufortrødent, hvilket indebar, at sagsøgers familie i perioden måtte søge væk fra ejendommen for at kunne fokusere på helt almindelige daglige rutiner som f.eks. samtaler med børnene, lektielavning, måltider mm.

Den 14. juli 2014 foretog R [REDACTED] en støjmåling, der udviste signifikante overskridelser af grænseværdierne i støjniveauet på I [REDACTED] (bilag 7 side 10). Af konklusionen fremgik det, at støjen i forhold til sidste måling, foretaget d. 1. juli 2014 var faldet med 6-12db, men at den stadig var signifikant for høj.

Den 15. juli 2014 gjorde sagsøger (igen) skriftlig indsigelse til sagsøgte over de nu objektivt konstaterede gener (bilag 8).

I e-mailskrivelse af 17. juli 2014 erkendte sagsøgte, at betingelserne for byggetilladelsen ikke var blevet overholdt (bilag 9), idet det "ækvivalente korrigerede støjniveau i db ikke måtte overstige 70db, hvilket var sket indtil flere gange.

På baggrund af henvendelserne gjorde sagsøgte flere men utjenlige forsøg på at reducere de altødelæggende gener. Som det fremgår af R[REDACTED]'s notat af 14. juli 2014 (bilag 10), blev proceduren for tømning af klokken ændret for at reducere vibrationerne i jorden.

Den 12. august 2014 foretog R[REDACTED] en ny støjmåling, der udviste uændret støjintensitet ved [REDACTED] (bilag 11, side 7).

Larmen/støjen var så intens, at de af sagsøgers kunder – hvis adgang til ejendommen ikke var blevet spærret på det pågældende tidspunkt – måtte forlade ejendommen. Det uudholdelige støjniveau umuliggjorde enhver form for ophold i ejendommen.

Mange kunder måtte opgive at overholde deres planlagte frisøraftaler, simpelt hen fordi adgangsvejen til ejendommen var spærret af. Der henvises til det ganske omfattende billed- og videomateriale fremlagt som bilag 12. End ikke til fods var det muligt at få adgang til bopælen.

Begge sagsøgers sønner på 5 og 7 år udviklede svær og behandlingskrævende astma pga. støvformationerne, hvorom embedslægen udtalte sig i skrivelse af 31. oktober 2014 (bilag 13) til Hvidovre Kommune.

Som følge af de beskrevne gener/forhold stoppede sagsøgers kunder med at benytte sagsøger som frisør, hvorved sagsøger på ganske kort tid mistede sit indtjeningsgrundlag. Hele anlægsinvesteringen gik herved tabt. Al goodwill gik tabt.

Til dokumentation for indtjeningsnedgangen fremlægges sagsøgers regnskaber for 2013, 2014 og 2015 (bilag 14). Af regnskaberne kan udledes, at sagsøgers omsætning ophørte i 2014.

For at undgå yderligere tab flyttede sagsøger sin frisørforretning til et lejemål i Hvidovre, hvor hun måtte begynde forfra.

3. Genernes omfang

Der hersker uenighed mellem parterne om, hvornår sekantboringerne blev påbegyndt på pladsen. Sekantboringer er særdeles larmende og støjende og skaber ganske voldsomme rystelser og forårsager støvdannelse i nærområdet.

Sagsøgte har under sagen hævdet, at sekantboringer først blev påbegyndt i juni måned 2014 medens sagsøger, naboerne og de etablerede nabogrupper stedse har fastholdt, at boringerne blev påbegyndt allerede i februar senest i begyndelsen af marts.

Skønsmanden understøtter sagsøgers opfattelse af, at sekantboringerne blev påbegyndt væsentligt tidligere end juni måned ved besvarelsen af spørgsmål 1.

Det gøres gældende at sekantboringerne og/eller tilsvarende larmende arbejder blev påbegyndt ultimo februar senest i marts 2014 uden at arbejdspladsen var afskærmet med støj og lydabsorberende hegn.

Videre gøres det gældende, at sagsøgte egne lydmålinger er uden nogen som helst bevismæssig værdi allerede fordi, de støjende arbejder blev suspenderet i de perioder, målingerne blev foretaget i.

Skønsmanden anfører i besvarelse af spørgsmål 1, at der i perioden 26. februar til 23. maj 2014 blev foretaget omlægning af el, tele, vand, gas og kloak og at disse arbejder kan have givet anledning til støj af samme størrelsesorden som sekantboring. Det er ubestridt, at støjværn tidligst blev opsat i juni måned, hvorfor støjniveauet allerede fra februar måned oversteg tærskelværdierne.

Det gøres således gældende, at sagsøgte allerede fra februar måned 2014 udførte støjende arbejder, der væsentligt oversteg grænseværdierne, hvormed ophold på ejendommen blev uudholdelige for sagsøgers husstand.

Det gøres gældende, at de erstatningsretlige betingelser for at pålægge sagsøgte et erstatningsansvar er opfyldt, idet det må anses for godtgjort, at de udførte arbejder både hvad angår intensitet, styrke og varighed har medført så alvorlige gener, at sagsøger og dennes husstand ikke har kunnet opholde sig på bopælen, ligesom det ikke har været muligt at drive sagsøgers frisørforretning fra den på adressen nyetablerede frisørsalon, hvorved sagsøger både led tab for form af tabt arbejdsfortjeneste, mistet goodwill, forgæves afholdte udgifter til etablering og drift af frisørsalon.

Fsva. tabets størrelse må retten på baggrund af bevisførelsen vurdere bevisets styrke i forhold til omkostningerne til etablering af og nedtagning af frisørsalonen, idet det grundet bevismangel ikke har været muligt at afholde syn- og skøn, da ejendommen er solgt, der ikke foreligger dokumentation for lokalernes beskaffenhed og efter etablering af frisørsalon.

Følgelig gøres det gældende, at bevisusikkerheden påhviler sagsøgte, der som entreprenør har haft en særskilt økonomisk interesse i at fortsætte anlægsarbejderne på trods af indsigelserne og generne hos naboerne og uden at det var muligt for sagsøger at foretage bevissikring iht. lyd- og støjmålinger mm.

Opgørelse af tab

Sagsøges samlede tab beløber sig til kr. 499.896,92 og opgøres således:

Etablering af frisørsalon	kr.	103.947,04
Arbejdsløn til tømrer	kr.	108.500,00
Reetablering af frisørsalon	kr.	27.238,75
Tabt arbejdsfortjeneste i år	kr.	71.487,50
Husleje tab	kr.	138.057,42
Udgift til advokat Steen	kr.	8.554,00
<u>Medicinsk behandling</u>	<u>kr.</u>	<u>666,20</u>
I alt	kr.	458.450,91

De enkelte poster udspecificeres således

Etablering af frisørsalon		
Indkøb af byggematerialer	kr.	46.893,11 (bilag 15)
Indkøb af inventar	kr.	51.897,63 (bilag 16)
<u>Reklame/annoncering</u>	<u>kr.</u>	<u>5.156,30 (bilag 17)</u>
I alt	kr.	103.947,04

Tidsforbrug

Sagsøgers husbond er uddannet tømrer og arbejder til dagligt som tømrer. Sagsøgers husbond har selv forestået etableringsarbejderne af frisørsalonen. Værdien af arbejdet svarer til 217 arbejdstimer á kr. 500.

Retablering af salon		
Rep. af gulve/fodpanel	kr.	14.738,75 (bilag 18)
Reparation af vægge	kr.	5.000,00
<u>Maling af vægge</u>	<u>kr.</u>	<u>7.500,00</u>
I alt	kr.	27.238,75

.....

Tabt arbejdsfortjeneste

Virksomhedens resultat udgjorde i 2013 kr. 155.940,- (bilag 14). I 2014 udgjorde resultatet kr. 57.945,- Omsætningen faldt i den pågældende periode med 28.595,00. Omsætningen faldt yderligere i 2015 til kr. 31.738,- (bilag 14). Sagsøger har opgjort den tabte arbejdsfortjeneste til kr. 71.487,50 svarende til det opgjorte beløb faktor 2,5.

Huslejetab

Ved budgetteringen af etableringen af frisørsalonen i hjemmet havde sagsøger indkalkuleret en indtægt fra frisørforretningen på kr. 10.000 pr. måned svarende til en samlet huslejeindtægt på kr. 120.000,00.

Hertil kommer forbrugsudgifter: EL kr. 11.228,92 (bilag 19), internet kr. 3.228,50 (bilag 20) og varme med kr. 3.600,- (anslået til kr. 300,-/md) i alt kr. 18.057,42.

Rådgivningsudgifter

Udgift til juridisk rådgivning i perioden januar 2015 til juni 2016 kr. 8.554,00 (bilag 21).

Medicin

Sagsøgers søn udviklede behandlingskrævende astma pga. støvgenerne fra byggeriet. Udgiften til medicin beløber sig samlet til kr. 666,20 (bilag 22).

..."

H [REDACTED] har i det væsentlige procederet i overensstemmelse med følgende hovedanbringender i påstandsdokument af 25. februar 2020:

"...

Ansvar

Det bestrides, at sagsøgers erstatningskrav kan henføres til fejl eller forsømmelser begået af sagsøgte, eller af nogen for hvem sagsøgte hæfter.

Sagsøger baserer sit erstatningskrav på et hovedsynspunkt om, at sagsøgte har udført særdeles støjende anlægsarbejder i 17,5 timer alle ugens dage fra februar 2014 – juni 2014, og at disse arbejder umuliggjorde enhver form for ophold, herunder erhvervsmæssig aktivitet i form af frisørsalon, i ejendommen beliggende [REDACTED] i Hvidovre.

Det bestrides, at sagsøger har ført bevis for dette synspunkt, og sagsøgte gør overordnet gældende, at arbejderne er udført på fuld forsvarlig vis, og at de gener, et anlægsarbejde af den pågældende karakter altid medfører for naboer mv., ikke overstiger den forventelige tålegrænse, jf. også UfR 2009.2680 H.

Forud for sagsøgtes etablering af spildevandstunnel i området omkring sagsøgers ejendom i Hvidovre udsendte sagsøgte ved sin rådgiver (R [REDACTED]) den 1. november 2013 sædvanlig varslingskrivelse til beboerne i området (bilag A) med tilhørende informationspjece samt uddrag af oversigt over modtagere. Sagsøgte orienterede desuden om arbejderne på sagsøgtes hjemmeside, jf. [REDACTED].

Sagsøger var således fuldt ud bekendt med, at der skulle etableres en spille- vandstunnel, inden sagsøger flyttede sin frisørsalon fra et velbesøgt handels- strøg i Hvidovre [REDACTED] til sagsøgers private bolig på en rolig og lukket villavej i Hvidovre, som sagsøger efterfølgende i december 2014 flyttede retur til et butiksmiljø på [REDACTED].

Det ses ikke at fremgå af sagsøgers påstandsdokument, om erstatningskravet er baseret på et synspunkt om objektivt ansvar eller på almindelige culpasymp- punkter. Det bestrides, at der gælder et objektivt ansvar for sagsøgte for de ud- førte arbejder, ligesom det bestrides, at sagsøger har påvist, at sagsøgers påstå- de tab kan henføres til fejl eller forsømmelser begået af sagsøgte, eller til nogen for hvem sagsøgte måtte hæfte.

Genernes omfang

Sagsøgte bestrider ikke, at de udførte anlægsarbejder periodevis har været stø- jende, men det bestrides, at omfanget og intensiteten kan påføre sagsøgte et er- statningsansvar i sagen.

Skønsmanden har vurderet, at de mest støjende arbejder har været udførelse af boringer af såkaldte sekantpæle. Dette arbejde blev opstartet den 26. maj 2014 og således i slutningen af den periode, som sagsøger har anført som særdeles støjende, jf. byggemødereferat nr. 38

Der har i hele perioden, hvor der udførtes sekantboring, været etableret støjvægge ved byggepladsen. Sagsøger fandt dog ikke støjvæggene tilstrækkeli- ge, hvorfor sagsøger ytrede ønske om forhøjelse af de eksisterende støjvægge på et beboermøde den 6. juni 2014.

Som følge af klagerne over støjen, blev sekantboringen indstillet midlertidigt, mens sagsøgte imødekom beboernes ønske om forhøjelse af støjvæggene.

Der henvises til bilag R (referat af byggemøde nr. 41 af 1. juli 2014, side 3), hvor det fremgår, at sagsøgte i perioden 12. juni 2014 til 1. juli 2014 etablerede ekstra- ordinært (4 meter) høje støjvægge. Byggepladsens udstrækning ændrede sig ik- ke, men væggene forhøjedes og opbyggedes i støjdæmpningsplader af den ty- pe, som typisk anvendes langs motorvejen.

Sagsøger har i sagen fremlagt støjmålinger fra hhv. juli og august 2014 (bilag 7 og 11), hvoraf det fremgår, at R [REDACTED] har foretaget konkrete støjmålinger ved bl.a. sagsøgers ejendom på [REDACTED].

Det fremgår udtrykkeligt af de to støjmålinger, at støjgrænserne ikke har over- skredet de tilladelige niveauer for sagsøgers ejendom [REDACTED]. Der er ale- ne konstateret overskridelser for ejendommen beliggende [REDACTED].

Hertil kommer, at Embedslægen ved mail af 16. juli 2014 (bilag B), har vurderet, at støjniveauet i de enkelte boliger ikke har oversteget 20-30 dB, hvilket støjniveau ikke indebærer en sundhedsrisiko. Tilsvarende fremgår det af bilag 13, at heller ikke støvpåvirkningen fra arbejderne har medført sygdomsrisiko. Skønsmanden har tiltrådt Embedslægens konklusioner (bilag Q).

Endvidere bestrides det, at sagsøgte arbejder har forhindret mulige kunder i at parkere med bil ved salonen, idet der i hele perioden har været mulighed for bilparkering i en afstand af ca. 50 meter fra sagsøgers ejendom.

På denne baggrund bestrides det, at arbejderne har påført sagsøger gener, der overstiger den tålegrænse, der gælder for arbejder af den pågældende karakter, og som sagsøger på forhånd blev behørigt varslet om.

Kravets opgørelse og dokumentation

Sagsøger har opgjort sit krav til kr. 400.000,00, der i sin helhed bestrides som uberettiget og udokumenteret.

Sagsøger har principalt gjort gældende, at sagsøgers lukning af salonen på [REDACTED] udelukkende var forårsaget af sagsøgte arbejder, hvilket bestrides som udokumenteret.

Hertil kommer, at sagsøger af egen drift valgte at flytte sin salon fra et handelsstrøg på [REDACTED] til en lukket villavej i Hvidovre, hvilket i sig selv indebærer, at kundetilstrømningen angiveligt vil reduceres, ligesom sagsøgte har forstået, at sagsøger tidligere drev salon i fællesskab med andre, hvilket selvsagt også forventeligt har haft en positiv effekt på sagsøgers tidligere omsætning. Hertil kommer, at omsætningen i 2014 alene faldt med ca. kr. 28.500,00 ift. 2013, og omsætningen understøtter således ikke sagsøgers synspunkt om et betydeligt fald i kundetilstrømningen, ligesom et evt. fald ingenlunde er dokumenteret som forårsaget af anlægsarbejdet.

Endvidere bemærkes, at sagsøgers beslutning om at flytte salonen til [REDACTED] i december 2014 indebærer, at sagsøgers synspunkt om omsætningsnedgang er uden nogen form for dokumentation eller relevant sammenligningsgrundlag i øvrigt.

Hertil kommer, at sagsøgers udgifter til etablering af frisørsalon har tilført ejendommen en merværdi, som også efter lukningen er opretholdt, hvilken værdi angiveligt er medtaget i ejendommens værdiansættelse i forbindelse med sagsøgers efterfølgende salg (bilag 32).

Herudover bestrides det, at sagsøger har dokumenteret, at de anførte omkostninger til etablering af frisørsalon, herunder huslejetab, svarer til et omkostnings- og huslejeniveau for et lokale på 18 kvm. i området. Det bestrides, at sagsøger har dokumenteret at have afholdt løn som anført til sagsøgers ægtefælle

Hertil kommer, at et krav om erstatning for tabt husleje, som det er indtalt, ses at vedrøre posten opgjort som "tabt arbejdsfortjeneste", som der også rejses krav om. Det bestrides, at sagsøger kan indtale det samme krav to gange.

For så vidt angår udgifter til el, internet mv. ses disse poster at vedrøre sagsøgers efterfølgende lejemål og ikke salonen i privatboligen, ligesom sagsøger uanset sagsøgte arbejde skulle have afholdt disse driftsudgifter og der ses således ikke at være lidt noget erstatningsberettiget tab.

Det bestrides, at sagsøgers medicinudgifter til sin søn kan henføres til anlægsarbejdet, hvilket også er dokumenteret ved Embedslægens udtalelse.

Det bestrides, at sagsøgers udgifter til advokat kan indtales under sagen som et særskilt krav, idet dette forhold må afgøres i forbindelse med rettens sagsomkostningsafgørelse ved domsafsigelsen.

Sammenfattende har sagsøger således ikke dokumenteret, at hun har lidt et tab, der kan indtales over for sagsøgte i anledning af sagsøgte anlægsarbejder i perioden.

..."

Parterne har under hovedforhandlingen nærmere redegjort for deres opfattelse af sagen.

Rettens begrundelse og resultat

Retten lægger efter bevisførelsen til grund, at arbejderne ved byggegruben 130.140, som lå ud for [REDACTED] og i nærheden af L [REDACTED]s hus på [REDACTED] blev påbegyndt i februar 2014.

Retten lægger desuden efter bevisførelsen til grund, at arbejderne på byggepladsen har medført støj på L [REDACTED]s ejendom, samt at L [REDACTED] og hendes familie har følt sig overordentlig generet af støjen. Retten lægger samtidig efter bevisførelsen, herunder skønserklæringerne, til grund, at særligt sekantboringerne har været støjende.

Efter bevisførelsen, herunder navnlig byggemødereferat af 1. juni 2014, lægger retten til grund, at boringen af sekantpæle blev påbegyndt mandag den 26. maj 2014. Referatets angivelse af begyndelsestidspunktet for sekantboringer støttes

af den forklaring, vidnet B [REDACTED] har afgivet. De forklaringer L [REDACTED], T [REDACTED], Kl [REDACTED] og H [REDACTED] har afgivet om, at sekantboringerne efter deres erindring begyndte allerede i marts eller april 2014 giver ikke retten grundlag for at statuere, at sekantboringerne begyndte før den 26. maj 2014. Retten lægger i den forbindelse blandt andet vægt på, at det på baggrund af fotografierne i bilag O og K, side 159 og 160, må lægges til grund, at sekantboringerne ikke var påbegyndt den 6. og 8. maj 2014, hvor fotografierne er taget.

Retten lægger endvidere efter bevisførelsen, herunder navnlig skemaet af 28. august 2014 vedrørende byggegrube 130.140, til grund, at sekantboringerne var afsluttet den 28. august 2014, hvor sekantpæleboremaskinen blev kørt fra byggegrube til ladvogn. Optegnelsen i skemaet understøttes af den forklaring, vidnet B [REDACTED] har afgivet.

Arbejderne med boring af sekantpæle blev efter bevisførelsen, herunder byggemødereferat af 13. juli 2014, standset midlertidigt fra den 12. juni 2014 til den 30. juni 2014, mens der som følge af beboernes klager over støj blev opført en forhøjst støjvæg på 4 meter.

Det fremgår af skønsrapportens svar på spørgsmål 1, at støjbelastningen fra sekantboringerne fra den 27. maj 2014 til den 12. juni 2014 kan antages at have været højere på [REDACTED] end målt af R [REDACTED] den 1. juli 2014, den 14. juli 2014 og den 12. august 2014, idet der på tidspunkterne for R [REDACTED] støjmålinger var etableret forskellig grad af støjdæmpning, som ikke var etableret i maj og juni 2014. Skønsmanden udtaler i svaret, at støjbelastningen kan have været af størrelsesordenen 80dB (A) inkl. 5dB impulstillæg.

Ifølge R [REDACTED]s rapport vedrørende støjmåling foretaget den 1. juli 2014 oversteg den målte støjbelastning på 74,8 dB ved L [REDACTED]s ejendom denne dag signifikant den af Hvidovre Kommune tilladte grænseværdi på 70 dB.

På baggrund af de støjmålinger, R [REDACTED] har foretaget den 14. juli 2014 og den 12. august 2014, lægger retten til grund, at den målte støjbelastning ved L [REDACTED]s ejendom på [REDACTED] disse dage ikke oversteg den grænseværdi på 70 dB, som Hvidovre Kommune havde fastsat for bygge- og anlægsarbejdet. Retten lægger i den forbindelse vægt på svaret på spørgsmål 4 i skønserklæringen, hvoraf det fremgår, at R [REDACTED]s støjmålinger er foretaget forskriftsmæssigt og håndværksmæssigt korrekt samt på skønserklæringens svar på spørgsmål 5, hvoraf det fremgår, at Hvidovre Kommunes støjvilkår var overholdt på [REDACTED] ved støjmålingerne disse dage.

L [REDACTED]s forklaring om, at støjen fra arbejderne de dage, R [REDACTED] foretog støjmålinger, ikke var lige så høj, som den plejede at være, giver ikke retten

grundlag for at statuere, at støjmålingerne foretaget den 14. juli 2014 og den 12. august ikke skulle være retvisende og repræsentative for støjen fra byggepladsen, herunder fra sekantboringerne.

Bevisførelsen giver herefter ikke grundlag for at statuere, at støjbelastningen på L■■■■■■s ejendom efter den 14. juli 2014 oversteg den tilladte støjgrænse endsige for at statuere, at den tilladte støjgrænse var signifikant overskredet.

Den omstændighed, at den tilladte støjgrænse må antages at have været signifikant overskredet i ganske få uger, indtil de støjdæmpende tiltag var iværksat, giver ikke grundlag for at statuere, at H■■■■■■ – eller nogen H■■■■■■ hæfter for – har handlet ansvarspådragende. Retten lægger i den forbindelse blandt andet vægt på, at H■■■■■■ som følge af beboernes klager over støjgenerne standsede sekantboringerne og traf foranstaltninger til at dæmpe støjen, idet H■■■■■■ blandt andet opførte en støjvæg og reducerede støjen fra boremaskinen, herunder ved at ændre metoden for tømning.

Der er efter bevisførelsen intet grundlag for at statuere, at H■■■■■■ ikke i alt væsentligt har overholdt de foreskrevne arbejdstidsbestemmelser, eller for at statuere ansvarsgrundlag på grund af de støvgener, L■■■■■■ hævder, byggeriet har medført.

I overensstemmelse med det ovenfor anførte har L■■■■■■ efter rettens opfattelse ikke bevist, at den midlertidige støjbelastning og støvgene på hendes ejendom ■■■■■■ har overskredet, hvad hun som nabo til et anlægsarbejde af denne karakter må tåle.

Allerede som følge af det anførte frifinder retten H■■■■■■ for L■■■■■■s påstand.

Retten bemærker i øvrigt, at L■■■■■■ ikke har bevist, at der skulle være årsagssammenhæng mellem det tab, hun hævder hun har lidt, og H■■■■■■s anlægsarbejder, ligesom L■■■■■■ ikke har godtgjort, at hun har lidt det påståede tab.

I sagsomkostninger skal L■■■■■■ betale 65.000 kr. til H■■■■■■. Beløbet udgør passende beløb til advokatudgift henset til sagens karakter, omfang og udfald. Retten har ved fastsættelsen af beløbet navnlig lagt vægt på, at hovedforhandlingen har strakt sig over tre retsdage, på den særdeles omfattende skriftveksling samt på det forhold, at der efter L■■■■■■s anmodning har været afholdt syn og skøn.

Udgiften til syn og skøn på i alt 57.000 kr. afholdes endeligt af L■■■■■■.

THI KENDES FOR RET:

H[REDACTED] [REDACTED] frifindes.

I sagsomkostninger skal L[REDACTED] senest 14 dage fra dato betale 65.000 kr. til H[REDACTED].

Udgiften til syn og skøn på i alt 57.000 kr. afholdes endeligt af L[REDACTED].

Sagsomkostningerne forrentes efter rentelovens § 8 a.